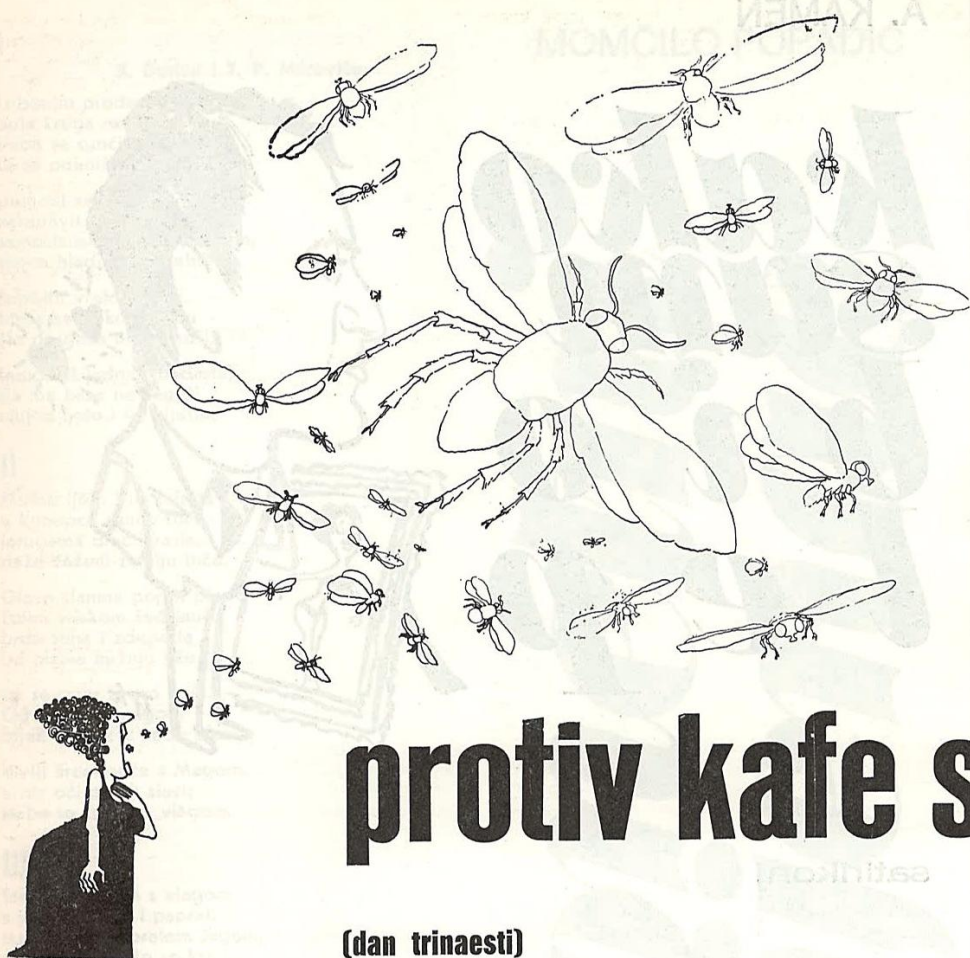

MIROSLAV
NASTASIJEVIĆ

nemam ništa protiv kafe sa šlagom

(dan trinaesti)

Da li ste ikada voleli ženu od koje je već jednom pobegao muž? Probajte. Videćete, uprkos naklonosti koja vam kičmu prebija i uprkos svoj dobroj volji da na lep način ostanete bar suvlasnik samoga sebe, da ste santimetar po santimetar sve manje svoji a sve više njeni. I kad se sasvim ponjenite, kad vam ne ostane ni najsitniji delić da sebi dokažete kako ste vi još uvek i ipak vi, ono što vam je od samog početka izgledalo jasno, do te mere će vam zamagliti vidike da više ni traga nećete moći da uhvatite svome na naličje prevrnutom sebi.

Ali idimo redom, jer u osnovi svega, pa čak i haosa, postoji nekakav red.

Početkom avgusta prošle godine ukazala mi se izvanredna prilika da veoma atraktivno provedem jedno najobičnije popodne. Odavno je kazano: kad bi čovek znao gde će poginuti, ni blizu došao ne bi; kad bi samo naslutio da će mu ovde ili onde pasti glava, smesta bi brzinu svojih nogu stavio na probu. Na nesreću, a činjenica ta može se, zavisno od gledišta, svrstati i u sreću, gine se iznenada, često sasvim glupo i konfuzno, i uvek potpuno početnički.

Ako me Čapa, drug moj školski, prijatelj i šta sve ne, pozvao toga dana na čašicu novog skoča i seansicu novih, stranih ploča koje mu roditelj donosi kad god skokne preko, samo zato da kod njega skršim vrat, onda je to kulminacija nepoštenja. Jer nagrizi me naknadno podozrenje — nešto nalik na ono što psiholozi nazivaju fobijom — da je to bila pripremljena klopka, kao vrška što je ribari postavljaju, pa se samo čeka da šaran nagrne na nju. I zaključim li da je istina što me poput kiseline razlaže na sastavne elemente, bojim se da ću Čapu morati da izuzmem iz plejade ostalih grešnika kojima sam velikodušno oprostio sadašnje svoje stanje.

Zanimljivo je, ipak, da u meni nema ni zla ni zlobe. Govorim o praštanju kao neko ko se nikada nije drugim poslom ni bavio, nego samo sedeo za kancelarijskim stolom, primao stranke i prašao, besplatno deleći indulgencije i hraneći se duhovnim čistim prihodom. Oprostiti nije lako. A ja sam, evo, već do te mere rutiniran, da mi svako oprostjenje dođe kao italjan posao, kao po jedna ličnost iz bivšeg života ostavljena na nekoj postaji ili stanici iza leđa, kuda više nikad neće proći voz jer se ukida pruga. I premda znam: praštanje moje iskreno je kao odojčeta plač, ipak je horizont mog tolerantno-oproštajnog polja zamagljen mišlju, a to se tačnije može nazvati sumnjom, koja mi remeti redosled svega o čemu pišem: možda je praštanje samo zbog toga što više ni njima ni meni nema leka. Jer iako je moguće da nisam u pravu, savršenstvom nazivam ono stanje kad čovek, praveći redosled sumnji, na prvo mesto stavlja sumnju u sebe. I tome, ukratko, svi oni treba da zahvale što do smrti neće nositi na leđima tragove moje kletve...

Paradoksalno je i apсурdno danas da mi se u najcrnjem koloru prikazuje najlihtiji moj drug. Otimam se utisku da ispod beline ne može biti i nečeg tamnog, kao što tamno odelo ne može da se prefarba u svetlo. Taj Čapa je žutokos, belokos čak, kao da je mlađan osedeo brinući s podjednakim žarom brige svoje i tuđe. Čudno, i majka i otac su mu u svakom pogledu tamni, a on je, eto, od prirode beo kao fotografski negativ. To mi je uvek ličilo na tajanstveno i za mene nerazumljivo matematičko pravilo da minus puta minus daje plus — dakle da tamni tata pomnožen sa tamnom mamom daje svetloga Čapu — bar kao kad bi iz spoja gavrana i vrane nastao štigla. Ali ima, eto, stvari koje čovek primi zdravo za gotovo i posle ne ume da ih razjasni...

Bilo je, dakle, popodne, mesec avgust, godina prošla. Popeli smo se liftom. Pretrčali hodnik govoreći jedan drugom svakojake svinjarije, ne što smo bili u zavadi, nego onako, rasonode radi. Zatim je Čapa sopstvenim ključem otključao sopstvena vrata i uveo me u sopstveni stan. Tako je bar tvrdio dok smo ulazili, ali se odmah pokazalo da nije u pravu, jer u salonu, stilskom i samim tim za mene odbojnom i zastrašujućem, sedele su dve dame: gospođa Čapina mama, koju sam od ranije znao, i druga, prvi put smotrena, obuhvaćena još izdaleka svim čulima, i unapred svarena kao nešto čemu se ne zna ni svrha ni poreklo, ali je prijatno za oko i čini se sasvim upotrebljivim, iako bez objašnjenja za šta i na koji način. Otud se neminovno rađa detinja radoznalost pred igračkom ili beslovesna životinjska zainteresovanost za ženku. Toga, međutim, na početku nisam bio svestan, niada sam se postarao da ocenim kako ta gospođa može imati nešto ispod četrdeset, petnaest do sedamnaest godina ispred mene na životnoj stazi, stavio je uza se i video da je nadvišujem za pola glave, obuhvatio je rukom i konstatovao da na sebi nema ničeg suvišnog, pomirisao je i zaključio da je i sa te strane sve u redu, osmotrio joj glas i kretanje i uvideo da zna sve ono što bi u njenim godinama bilo sramno ne znati; a možda i više od toga...

To je bila Mamica.

Moje je iskustvo negativno i zlo. Susret sa zrelom ženom za mene je bio poplava miline, mržnje i prituljenog stida. Mogao bih do tančina opisati sva izlomljena i ispucala osećanja, sve okrajke misli koje su me u sekundi spopale i prošle. Mogao bih napisati poemu o bolu koji muškarca preseče preko stomaka, žigne, razapne i umine, sve u jednom magnovenju, pri pogledu na ženu koja svojim zračenjem trenutno budi i uzbuđuje nagon. I o nagonu koji smesta preraste u ponizno obigravanje. I o poniznom obigravanju što se poput tajanstvene ritualne igre pretvara u spoj... Ali nema muškarca koji to nije doživeo, kao što nema žene koja nije osetila da on to doživljava.

Ne sećam se tačno da li je analiza kroz koju sam u trenutku prosegao tu ženu prethodila prijatno-bolnom osećanju u stomaku, ili je išla paralelno s njim, ili došla posle. Ali uveren sam, a tom ubedenju imam da zahvalim za činjenicu da u meni danas nema više ni trunke Mamice, simultano je, kao kod dobrog boksera eskivaža i udarac, is-tranžirala sve što me sačinjava, pa sve to skupila na gomilu, pretresla, kockarski izmešala kao karte i vratila na mesto. I siguran sam da je od samog početka znala kako će poslovi da se kreću, kojim ću putem provaliti u njen tabor i kako će me, kad već nagnem unutra, zadržati da u naletu ne protrčim kroz zadnja vrata i nestanem kao što sam došao.

Slučajni susreti nalik na ovaj naš, hteli mi to ili ne, nose u sebi sve elemente od kojih se sastoji potencijalna romansa. Ne može biti govora o rasplamsavanju emocija na prvi pogled. U osnovi, ja iskreno sumnjam, štaviše spreman sam da to podvučem kao svoj životni stav, da postoji i najmanja mogućnost takvog čega, osim u literaturi. Bol je to, ono prekotrušno žiganje, kao predlog da se između dve osobe različitih polova na ravne delove podeli ista noć, a posle kako bude. Ljubav, ako se uopšte pojavi, dolazi kasnije, kao što se burnom hemijskom reakcijom načini sasvim mirno, pitomo jedinjenje... Uostalom, mene je sve to samo okrnulo dok smo Čapa i ja prolazili kroz salon bez stvarne želje da ostvarimo i najmanji dodir sa damama iz prethodne generacije. Bila je to samo jedna od onih mogućnosti koje se unesu u moždani kalendar i ostanu da tu izblede, a ako se išta desi, desilo se i kraj...

Čim smo u Čapinoj sobici otvorili lobanju Džoniju Vokeru i čim je prvi urlik dopro iz razjarene gramofonske ploče, Čapa i ja se toliko razuzurismo da više u sobi nije bilo ni jednog jedinog elementa koji bi se mogao uzeti kao olakšavajuća okolnost u eventualnoj proceni pristojnosti. Skupoceni viski ravnodušno se selio iz boce u nas, kao što je plamena, temperamentna muzika nezainteresovano tekla iz ploče, svesna da je do poslednjeg zvuka uvek ista i da će u tom obremenjenom, vezanom stanju zauvek ostati. Možda je zato kulminacija našeg zadovoljstva počela odmah i trajala stalno. Ili, bolje reći, kulminacije nije ni bilo. Postojalo je samo jedno stanje i u njemu, možda u dva fokusa njegovog eliptičnog oblika, Čapa i ja.

Ne znam koliko smo tako ostali. Ne znam ni da li smo Džonija slistili samo do pola ili ga sasvim dotukli. Tek, sasvim iznenadno i neprotokolarno u naše blaženstvo se uplela Čapina majka. Sirota žena otvorila je vrata, zastala pred navalom duvanskog dima, koji se u slojevima naslagao od nas na podu do tavanice, i zagrcnula se. Čapa nije ni pomišljao da se pokrene. Njemu je ovakvo bilo sasvim lepo, sa glavom na jastuku ispod stola i nogama na kauču. Ja sam se malo trgao, za trenutak zastao pred dilemom da li da ustanem s tepiha i zastidim se od Čape, ili da ostanem u prvobitnom položaju i prečutno podnesem stid pred njegovom majkom. Ovo drugo mi je izgledalo prihvatljivije jer sam jednom prilikom dobio koprivnjaču i umalo nisam umro kad je majka jednog mog druga počela da me hvali i vlastitom sinu ističe za primer. Ostadoh, dakle, raščerečen na podu.

Nemam ništa protiv kafe sa šlagom, pod uslovom da je kafa dovoljno jaka, a šlag u potrebnoj meri rashlađen i čvrst. To tako kažem iako pojma nemam o preduslovima da kafa sa šlagom bude dobra. Ja kod kuće ne pijem kafu. Ja uopšte nigde ne pijem kafu ako mi je neko ne ponudi. Življenje dvostrukim životom — kod kuće kao sin spremaćice i noćnog čuvara, sa drugovima kao njima sličan po kvalitetima i ravan po imovnom stanju — često me je dovodilo u zabunu i ostavljalo da se čudim i divim svojoj snalažljivosti u najkomplikovanijim situacijama. Tako sam u nekim gastronomskim oblastima sasvim uspešno preferirao ono što se smatra više nobl, na račun drugog, što je možda ukusnije, ali je prosto.

Ovoga puta, primajući poziv domaćice, izrekoh genijalnu opasku o potrebi usklađivanja kvaliteta kafe i šlaga, pridigoh se i podoh za njom ne pomišljajući da proverim sledi li me Čapa. Napominjem da sam na drugu damu, buduću Mamicu, bio sasvim zaboravio, nešto zbog Džonija, malo više zbog luđačke muzike, a pre svega zbog razlike u godinama, koja mi se ipak činila prevelikom da bilo šta na tom polju sanjam.

Razmišljam sada, i nikako tome ne uspevam da stanem na rep, šta me je navelo da tako slepački srnem za ženom koja čitavom pojavom toliko obećava, da se unapred može znati, ili bar naslutiti, ceo reper-toar njenih mamaca, od obične zelene gliste, pa sve do rovca i nokle.

Izgleda mi, Želimire, da nisi birao mamac. Zagrizao si prvo što je bacila, a to je bio pogled široko otvorenih očiju, zelenkastih plavih kao more u sunčano podne, očiju kojima je sve divno, čudesno i tajanstveno, očiju iz kojih izbija pogled deteta začuđenog pred širinom neba i sveta.

O, Želimire, Želimire! Čuvaj se žene koja raspolaže pogledom začuđenog deteta, jer jedino ta žena se ničemu ne čudi!

Ona je, dakle, još uvek bila tu. I nasmešila mi se kako samo žena može da se nasmeši muškarcu odabranom za naredni skok u ništa. Vrlo konkretan i vrlo nedvosmislen osmeh. Čini mi se da sam već tada ušao u vršku. Čini mi se da je već tada ostalo ženskoj strani tandema jedino da me izvadi i smesti u barku, odakle mi izlaza više ne bi bilo. Ona se, međutim, i dalje pravila nevešta. Ali sam siguran da je u glavi već imala plan kako da sebe oslobodi gospođe Čapine mame, a mene Čape, i da posle sistematski počne da me zvače.

Mačor u mome Želimiru bio je, kao što rekoh, sasvim zaboravio da je u salonu meso. I spazivši ga opet, osetio je mesožder kako ga ponovo spopada ista ona glad. I zavezao se kao vreća, zamuknuo, sparušio se kao da ga je spalila osmehom i okom... I pored najbolje volje u tom Želimiru nisam uspevao da prepoznam sebe. Bio je tup, glup, blesav... Bio je zbunjen ni sam ne znajući zašto i čime... I što je najgore, ona je to znala...

Razgovor se kretao u sferama dostojnim ambijenta i kafe sa šlagom. Gospođa Čapina mama bejaše doznala iz treće ruke da se u Somboru nalazi jedan lujssez sekretar (ili komoda, ne sećam se tačno) i to je prvo bila tema dana, pa tema nedelje, pa meseca, pa dva, tri, četiri meseca, sve dok gospodin Čapin tata nije odreo keso i dozvolio gospođi Čapinoj mami da ode po dotični sekretar (ili komodu), i mi smo već imali prilike da vidimo i mesto gde će to parče nameštaja doći, i divili smo se i mestu i nevidenom parčetu, i žalili što smo došli danas a ne sutra, jer sutra će biti svečana dovoznja... Taj prevashodno važan događaj potpuno je okupirao gospođu Čapinu mamu. Ona druga se samo polovinom angažovala u tom smislu, a Čapa i ja ni malo.

Sve je to moglo trajati kojih pola sata, a meni je, priznajem, sve lepše i lepše bilo i sve sam se nekako pribijao uz drugu damu a ona me, takav sam utisak stekao, rado uokvirivala svojim okriljem gledajući me sve manje začuđeno, a sve više čudno. Za tih pola sata, koliko su moji radarski uređaji uspeli da registruju, čitav naš odnos od tada pa ubuduće bio je doveden u red. I nema toga što bi me manje začudilo od njenog poziva da me svojim kolima odveze kući.

U onakvom stanju dobro je što sam uspeo da promrmljam bar jedno sasvim neučtivo:

— Važi...

Čapa me uštinu za mišicu da umalo ne dreknuh. To bi verovatno sve pokvarilo, i sada mi je žao što nisam bol pretvorio u glas.

Domaćica se pokroviteljski nasmešila uz kratko objašnjenje da sam ja jedan od Čapinih najboljih drugova, malo stidljiv doduše, ali veoma zlatan dečko...

Nema smisla govoriti mnogo o taljigama kad su već napravljene i sklopljene i zna se čitav proces kreiranja, pa ostaje još jedino da se upregnu konji. Prećutali smo čitavu vožnju luksuznim karucama moje autoritativne dame, vožnju koja me je, naravno, udaljavala od moga prebivališta a približavala njenom. I tek tu, u stanu lepo i prelepo nameštenom, van stilova, crnog drveta i crvene kože, u stanu koji određeno svedoči da gazdarica zna šta hoće i šta radi, progovorismo prve reči, a te su bile nekako šuplje, nekako spolja, van te kuće i svega u njoj, reči reda radi, reči radi reči, reči tek da sa čega ima da se skoči...

Ali ako su taljige bile gotove, i obojene čak, konji su još uvek slobodno pasli na livadi i valjalo ih je uhvatiti i upregnuti, a taj mi se posao, pri svakom pogledu na moju maltene dvostruko stariju damu, činio sasvim neizvodljivim. Ali okolnosti kojiput čine neosnovanim sve naše strepnje. Spas moj stekao se u činjenici da smo oboje sasvim dobro znali šta hoćemo, da smo u dovoljnoj meri bili osposobljeni i kvalifikovani za vožnju sa tako nemirnim konjima kakvi su tog popodneva bili naši...

Što se pak konja tiče, oni su još izdaleka nanjušili šta se sprema i tako su se naoštrili i pripremili za trku, da je samo valjalo povući uzde, pa da se paklenom brzinom bace u trk. I zbilja, jedva smo postali svesni prezanja i prvog pucnja biča, a naši događaji su već leteli neravnim drumom, nezadrživo prema horizontu, pretvarajući pređeni put u oblake žute, neprozirne prašine.

Kroz takvu maglu svejedno je kuda će se stići. Put taj prelazi se svim čulima odjednom, pije se na dušak, izgledalo se proždire. Ako se ispreči provalija, padne se u nju. Ako put naglo skrene, zapenušeno se tresne u drvo i bude mrak. A put naš krivudao je i podskakivao, uvijao se i grčio kao jegulja izbačena na suvo...

Mamica je dobro znala sistem pretvaranja sopstvenih draži u moćni elektromagnet iz koga, na dodir, električni udar spaljuje došljaka u praš i pepeo. Predvečerje se prevaljivalo preko ravnih krovova u noć kad su kola najzad stala. Bacih pogled, dugačak i širok kao sanjivo more u njenim očima, na zidove, prozor, tavanicu i pod...

Ako nekoga hoćeš da vežeš, ako nameravaš da mu smršiš konce, daj mu što smatra jedinstvenim, što ni od koga drugog neće dobiti, što niko drugi ne daje.

U tvoje okrilje predajem duh svoj, Mamice.

Ako sam greškom skočio u grotlo vulkana misleći da se već polako gasi, a on se tek raspaljivao, to ne znači da ću pohitati da iz njega izadem. Mrak je već osvojio sobu i veliki abažur noćne lampe nasadene na originalnu antičku amforu u uglu sobe, mekano je rasipao svetlost. Na Mamicinom nagom ramenu reprodukuju se otkucaji srca. U meni tavori praznina. Nekoliko dana, nedelja, možda i meseci ostaću ovde kao stalni gost. I kad me jednom oduva vetar, ili kad Mamici bude dosta mog grčevitog iznošenja na pazar svega što imam, od mene u ovoj sobi neće ostati ni najmanjeg traga, a nepravdom, pakosno, neljudski, ostaće i Mamica i soba u meni da me s vremena na vreme pritisnu uspomenom na sumnju da sam pobedom smatrao okršaj u kome sam sam bio pobeden...

Da li ste ikada voleli ženu od koje je već jednom pobegao muž? Samo ta zna da zgrabi i kandžama zadrži muškarca koji joj se učini rasnijim i boljim od onog prvog. U njoj je uvek prisutna osveta i sve-teći se njemu, i trošeći vatromete strasti, i budući uvek sve novija, sve potpunija i žešća, iz potajnog straha valjda da i drugi ne odmagli već izbrisanim ali stalno prisutnim tragom odbeglog, vezuje ona novog čulima za čula kao što se izgledneli rob vezuje njuškom za punu trpezu, što rekao Plautov Penikulo. Pripadati takvoj uvek je pogibeljno, ali divno. I vredi ne ustuknuti pred mogućnošću proždiranja, pred slikom bogomoljke ili ženke nekog pauka koja, po obavljenom poslu, u slast zadovoljava potrebe svog apetita iscrpenim telom mužjaka. Jer to je ono što nazivam ljubavlju bez ostatka, ili ljubavlju do istrebljenja...

(Iz romana DEVET KVADRATA NEBA)